

Süryani kültürünün Tarihsel Önemi ve Bölgemize katkıları

Antik Mezopotamya kültürünün verileriyle şekillenen Süryani kültürü, Hıristiyanlığın doğuşuyla birlikte gelişen unsurların mayası neticesinde yeni bir anlayış potasından geçerek, biçim ve içerik açısından özgün bir değişime uğramıştır.

Süryani kültürü, uygarlık ve insanlık tarihinde özgün bir geçmişe sahiptir. Uygarlığın ilerlemesinde hatırı sayılır belirgin bir etkinliği vardır. Tüm antik Yunan felsefesi ve edebiyatı önce Süryaniceye çevrilmiştir. Süryani din ve bilim adamları, onu Arapçaya çevirerek İslam uygarlığına kazandırmıştır. Daha sonra Batı'ya geçmiş ve Latinceye çevrilmiştir. Bunun için, hem Hıristiyanlık, hem İslamiyet, hem insanlık; Süryani kültürüne çok şey borçludur.

Süryani kültürü, bölgenin geçmişinde açılımcı karakteriyle bilinir. Etkin olduğu tarihsel dönemlerde kültürlerarası etkileşimde önemli bir köprü vazifesi görmüştür. Doğu-Batı düşüncesine, medeniyetin, felsefenin ve akılcılığın gelişmesine katkı sunmuştur. Düşünce dünyasında açtığı çığır, Arap dünyasına ve Avrupa'ya dek ulaşmıştır. Antikitenin İslam dünyasına aktarılmasında, rolü ve etkisi büyüktür. Başta Arapçaya ve İslam felsefesine sunduğu katkılarla temayüz etmektedir. Bu kültürün kalem ve kelam erbapları, bizlere zengin bir literatür ve sınırsız bir miras bırakmış, ruhsal farkındalıkla, sosyal düşüncenin gelişimine hizmet etmiştir.

Coğrafyamızın otokton bir kültürü olarak realiteyle uyumu ve sorumluluğu erdem bilen bir anlayışla, ortak yaşama devamlı katkı sunmanın çabası içinde olmuştur. Yaşamayı ve yaşatmayı amaç edinerek, etkin diğerkâmlığı, toplumsal barışı, dayanışmayı devamlı surette ön planda tutmuştur. Birlikte yaşama kültürünü, iş birliğini, barışı, refahı, istikrarı teşvik etmiştir. Sadece geçmişin bir kalıntısı değil, bölgenin çoğulcu kimliğine farklı anlamlar katan değerlerin de mirasçısıdır.

Doğu'nun ve Batı'nın ayağa kalkmasında, İslamiyet'in felsefeyle tanışmasında, Süryani kültürünün diriltici ve belirleyici rolü yadsınamaz. Hem Doğu, hem Batı onun sayesinde kendi felsefî köklerine, kaynaklarına yani Yunan felsefesine kavuşabilmiştir. Yaşanan aydınlanmayla Rönesanslar tetiklenmiş ve yeni gelişmeler kaydedilmiştir. Altın çağında (4.-10. yüzyıl) ulaşması gereken zirvedeydi. Bu yönüyle, monolojik değil, diyalojik ilişkilerle insanlığın çağlayanı olmuştur. Bu nedenle bu kültürün uygar dünyaya yaptığı katkıyı dile getirmek, insani ve vicdani bir sorumluluktur.

Ancak bu zengin kültür açısından durum böyle olsa da, bir yandan da kayıtsızlığı besleyen bir maduniyet içerisine sürüklenmiştir. Tarihteki bütün olumlu rollerine karşın, Doğu kültürünü besleyen üretken damarlardan biri olduğu halde, tarihsel olaylar, sosyo-politik çekişmeler nedeniyle, büyük bir nehir gibi akarken, kıvrıla kıvrıla, büzüle büzüle, bakıma ve kollamaya muhtaç bir çeşmeye dönüşmüş durumdadır. Aslında bu edilgen durum, eski dönemlerin, siyasi çalkantıların, tarihsel olayların farklı tonlardaki bir devamıdır. Geçmişte yaşanan göçlerin, acı olayların bıraktığı olumsuz etkilerin ve yaraların bir sonucudur.

Türkiye'nin ve küresel çaptaki evrensel mirasın bir parçası olan bu kültürün korunması, pek çok bileşene bağlı olsa da, öz (ana) yurdunda daha çok anlaşılmasına bağlıdır. Bu da ancak toplumsal algıda yeni farkındalıklar yaratmakla mümkündür. Çünkü farkında olmadığımız hiçbir şeye sahip çıkamayız. Farkında olabilmek için bir şeyi yakından tanımamız gerekir. Sıradanlığı aşan farkındalık, insandaki olgunluğun seviyesine göre gelişir ve eylemle bilgeliğe dönüşür. Özlü bir sözde denildiği üzere, **“Farkındalık, öksüz bilginin annesidir.”**

Doğu'nun otokton bir dinamiği olan Süryani kültürünün bu özellikleri maalesef çoğu kez ya görmezden gelinmektedir, ya da çok az dile gelmektedir. Tarihte

hem doğuya, hem batıya sunduğu felsefi-düşünsel katkılar, ya bilinmemekte veya tozlu raflarda keşfedilmeyi beklemektedir. Tarihin felsefesi ve tarihin işleyiş mantığı açısından göze çarpan bu durgunluğun devinime dönüşmesi, vicdanlı sosyal bilimcilerin yapacağı bilimsel araştırmalara ve objektif çalışmalara bağlıdır. İşte o zaman hakikat ve medeniyetin diriltici ruhunu insanlığa üfleyen bu kültürün kıymeti gün yüzüne çıkmış olacaktır. Önemi daha çok anlaşılacaktır.

Bilinmelidir ki, bilgeliğin tarihsel silsilesi içinde Süryani kültürü, Doğu'nun yitip bir halkası gibi kırılmalara rağmen ayak sürüyerek de olsa hala varlığını sürdürmeye çaba göstermektedir. Mağduriyet ve maduniyet arasında yaşadığı salınım nedeniyle savrulmalar ve kayıtsızlıklar yaşıyorsa da, sadece turistik bir geçmiş olmadığı aşikârdır. Canlı bir kültür olarak dolaylı-dolaysız yollarla, var olan tarihi kilise ve manastırlarıyla, ilim ve irfan merkezleriyle bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasına, ulusal ve küresel ölçekte bölgenin tanınmasına hâlâ önemli katkılar sunmaktadır.

Günümüzün koşullarında küresel işleyiş içinde güçlü bir konum elde etmenin yolu yerelden ve farklılıklardan başladığına göre, bu katkıların bölge ve ülke için ne anlam ifade edeceği izaha bile muhtaç değildir. Dünya çapında dikkat çeken bu değer önemsenersek somut çabalarla desteklenmesi halinde, bölgenin sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-kültürel devinimine farklı bir katkı sunacağı aşikârdır.

Yusuf Beğtaş